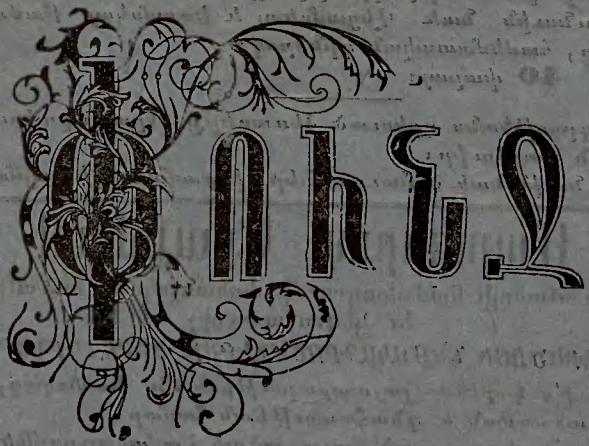

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՑԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԴԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

41րդ ՏԱՐԻ—ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ | թիւ 6 | 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1907

Նամակ կամ ո՛եւէ գրութիւն պէտք է ուղղել առ

ՍԻՄՈՆ Հ. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Հեռեւեալ հասցէիւ

Կ. Պոլիս, Պալըգ-բազար, Նաֆիա խան, թիւ 16

در علیه ده بالق پازارنده نافیه خانده ۱۶ نومروده پونچ غزته سی اداره خانه سی

Rédaction de la Revue arménienne POUNTCH

16, Nafié han, Balouk-Bazar, Constantinople

Արտօնատէր
ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ

Պատասխանատու-Տնօրէն
ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԻՔՃԵԱՆ

Տպագրուած իւն
ՉԱՐԵՀ Ն. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԼՐԱԳՐՈՑՍ

Պոլսոյ համար, Տարեկան **50** Ղրուշ
Գաւառաց համար, Տարեկան **54** Ղրուշ
Արտասահմանի համար, Տարեկան **12** Ֆրանք

Թղթատարութեան ծախքը հմբագրութեանս վրայ։
Լրագրոյս բաժանորդագրութիւնը ԲԱՑԱՌԱԿԱՊԵՍ ԿԱՆԽԻԿ է։
Կ'ընդունուին նաև Վեցամսեայ և Եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք, համեմատական գիներով։
Հատը **40** փարայ։

Հմբագրութեանս ղրկուած ձեռագիրք, հրատարակուին կամ ոչ, եւ չեն դարձուիր։
Կ'ընդունուին նաև ծանուցումներ դիւրամատչելի պայմաններով։

Մարտիրոս Արայճեան

Հաւատածոյի նամակադրոշմի վաճառական, հաւաքիչ
եւ կեդրոնացուցիչ

ՀԱՒԱՏԱԾՈՑԻ ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄՆԵՐՈՒ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Անհատ՛ի կարեւոր յայտարարութիւն մը նամակադրոշմներու գնման, վաճառման և դնահատութեան համար։

Եթէ վաճառել ուզուած հաւաքածոյի նամակադրոշմներ ունիք, դիմեցէք Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, աւստրիական նամակատան եւեւթ կողմը եւ Գամիսիոն խանի կից, Տէմիր խան, թիւ 25 սենեակը, Մարտիրոս էֆ. Արայճեանի, որ գոհացուցիչ գիներով կը գնէ զանոնք։ Եթէ նամակադրոշմի հաւաքիչ էք և կը փափաքիք ձեր հաւաքածոն ճոխացնել՝ դիմեցէք դարձեալ Մարտիրոս էֆ. Արայճեանի, որ դիւրամատչելի գիներով կը վաճառէ ամէն տեսակ հաւաքածոյի նամակադրոշմներ։ Այս գործողութիւնները թղթակցութեամբ ալ կը կատարէ։ Անոնք որ նամակադրոշմ ունին և կը փափաքին վաճառել, իրենց ունեցած դրոշմներուն բոլոր տեսակներուն իւրաքանչիւրն իրր նմոյշ՝ մէյմէկ հատ թղթի մը վրայ կարգաւ պէտք է փակցունեն, զատ զատ քանակութիւնին անոնց վրայ գրելով և յանձնարարեալ նամակով պէտք է ղրկեն Մարտիրոս էֆ. Արայճեանի, որ ղրկուած նամակադրոշմներուն ներքեւ վերջին գիներս նշանակելով՝ կը վերադարձնէ զանոնք իրենց տէրոջ, որ այսպէսով կը տեղեկանայ իր ունեցած նամակադրոշմներուն արժէքին և, եթէ ուզէ, իր նամակադրոշմները ղրկելով, օսմ. թղթատան մանատփօսթով փոխարժէքն իսկոյն կ'ստանայ Մարտիրոս էֆ. Արայճեանէ։ Դրոշմներու նմոյշներ ղրկուած պարագային և կամ դրոշմներու մասին ո՛եւէ հարցման պատասխան ստանալու համար պէտք է փօսթի ծախքն ալ կից դնել։ Թղթադրոշմ ղրկելու կամ թղթադրոշմի մասին ո՛եւէ հարցում ընելու ժամանակ լաւ է յանձնարարեալ նամակ գործածել։ Մարտիրոս էֆ. Արայճեան կ. Պոլսոյ յաճախորդաց կ'այցելէ նամակադրոշմներու գնման եւ վաճառման համար, եթէ յաճախորդները կանխաւ իրենց հասցէն եւ փափաքն յայտնեն քարդ փօսթալով մը։

Առանց ո՛եւէ փոխարինութեան՝ նամակադրոշմներու գնահատում։

Մարտիրոս էֆ. Արայճեանի հետ թղթակիլ փափագողները պէտք է գործածեն հետեւեալ հասցէն.

Marsdirou Arayidean, հաւաքածոյի նամակադրոշմի վաճառական. Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Տէմիր խան, թիւ 25։

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՑԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

44ՐԴ ՏԱՐԻ—ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ | թիւ 6 | 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1907

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՍԷՐԸ

Գրքերու, գրականութեան սէրը կանուխէն գրաւած է սիրտս. անոր քաղցր ազդեցութիւնը միշտ զգացած եմ իմ էութեանս մէջ. բարեյիշատակ հօրս և մեծ հօրս ունեցածներուն վրայ աւելցնելով իմիններս ալ՝ ունեցած եմ իբր 50,000 օրինակ գիրք և Հանդէս, որոնցմէ չատեր ալ նուիրած եմ գրասէրներու և հասարակաց մատենադարաններու. բայց դժբախտաբար բազմազբաղ պաշտօններու բերումով անխոնջ ընթերցող մը չեմ կրցած ըլլալ, զանոնք թղթատելու հաճոյքն ունենալով, կարծած եմ միս մեծ հանճարներու հետ չփման մէջ. հեռագրական և թղթատարական պաշտօններու և մերթ իբր թարգման կառավարական և դիւանագործական՝ հեռաւոր վայրեր պանդխտած եմ, Վիտին, Իզմիր, Տրապիզոն, Շքտարա, Եանինա և ուրիշ չատ տեղեր, եւ իմ առանձնութեանս մէջ գրականութեան սէրը միս սփոփած է:

Եւ այն սփոփանքի առատահոս աղբիւրը, ա՛յնքան վճիտ և մա-

քուբ՝ սփռած է հոգիիս մէջ ահռելի անդորրութիւն մը և ապրած եմ երջանիկ վայելքներու գիրկը։

Տեսած չէ՞ք մինչ իր անչուք սայլակին վրայ հանգչող գեղջուկը՝ որ կը կարէ կ'անցնի անհուն հեռաւորութիւններ, իր առանձնութեան մէջ կը հրճուի, երբ կ'արտասանէ բանաստեղծութեան հատակոտոր մը. իր երգին մեղմիկ ձիշտերը սփոփանքի վիթերն են իր չուրջը տարածուող ամայութեան մէջ։ այսպէս չէ՞ մինչ Արաբացին՝ որ անապատներ կը ճեղքէ իր երգերուն քաղցրութիւնովը կազդուրուած։ Գրականութիւնն է որ մեզի մերթ պառնասի գագաթը կը բարձրացնէ, մերթ պատմական խաւերու մէջ կ'առաջնորդէ, նոր նոր գտածոներ, գիտական նոր նոր գանձեր կը սփռէ մեր առջև, որոնց քով յաճախ ի՛նչ կ'արժեն բուն գտածոներ ու գանձերն աշխարհի։ Գրականութիւնն է որ կը մաքրէ մեր հոգիին աղտերը, կը սրբէ ամէն տգեղութիւնները. ա՛ն է մերթ ուսուցիչ և դաստիարակ՝ որ թատերաբեմի վրայ հանդիսացնելով առօրեայ բարքեր՝ անոնց նկատմամբ պժգանք կը ներշնչէ. բարոյականի սուրբ պաշտօնեան է այն և իր առանձնած դերը չինչ և վրկաւէտ է մեզ համար։

Սա ալ աւելցնենք անցողակի թէ՝ գիրքերուն չատութիւնը կերակուրներուն չատութեան կը նմանի։ Ամէն տեսակէն կշտացնող չուտուիր, քիչ մը համեհ կ'ըլլայ. ի զուր ստամոքսը կը խանգարէ և բնաւ չկշտացներ պէտք եղածին պէս, որովհետև բազմատեսակ կերակուրները ըմբռնը միայն կը խճողեն, մարմինը չեն սնածեր։ Գրքերու չատութիւնը կարեւոր չէ, լաւութիւնը կարեւոր է. անոնց չատութենէն միտքը կը յոգնի. մարդ ամէն տեսակ գիտական և գրական նիւթեր խառնելով, ուսումնասիրելու նպատակին չի հասնիր։

Այս դիտողութիւնները կարդացած ըլլալս կը յիշեմ հին խտալական թերթի մը մէջ, հին փիլիսոփայէ մը գրուած։ Ո՞րչափ խրատուն է այդ փիլիսոփան, և մենք կը յիշենք մենէ չատեր, որոնք բազմահատոր գրքեր կը կարդան թոյլ կերպով և առանց ընթերցողութեան, մի'միայն կարդացած ըլլալու համար։ Որովհետև մեր ժամանակը չնեղեր ամէն բան վարդալու, ուստի լաւագոյն է որ լինչ գիրք որ կ'ուզենք կարդալ, նախապէս մեր սիրած և ընդգրկել ուզած ճիւղին վերաբերեալ գրքի մասին խորհուրդ հարցընենք հմտալից հեղինակութեան մը և անոր հրահանգին հա-

մաճայն միայն գրական և գիտական Գլուխ-Գործոցներ կարդանք։ Շատ գրքեր կարդացած ըլլալու մոլութիւնը չատ մը հիւանդութիւններու կ'ենթարկէ զմեզ, մանաւանդ կաբութեան. յիշենք ի մէջ այլոց՝ երկու վաւերական օրինակներ մեր բարեկամներէն. մին է հանրածանօթ Թիւրեաքեան քահանան, նախկին բազմահմուտ ուսուցիչ Թուրքերէնի Րոպէրթ Գոլէժի մէջ՝ որ ի Պոլիս յաճախ գալով մեր տունը փոխ կ'առնուր հարիւրաւոր գրքեր և մեկ շաբաթէն լափելով կը վերադարձնէր և ուրիշներ կ'առնուր գիշեր ցորեկ կարդալու պայմանաւ, նոյն իսկ գետնէն Թուղթի պատառիկ մը որ գտնէր, կ'առնուր և խնամով կը պահէր զայն կարդալու համար, և իր եղբայրներն ու զաւակները կը յորդորէր՝ նոյն ընթացքին հետեւելու։ Աւելի աղեկ չէ՞ր ըլլար որ իրը կրօնաւոր իր մանկապետութիւնն եղող կրօնական ուսումը զարգացնէր, փոխանակ ամէն ուսումներ իւրացնել ուզելու և իր մտաւոր գանձին վրայ աւելցնէր միայն կաբեւոյն. ինչ հանճարեղ ըլլալով օգտակար պիտի ըլլար այսպէս, մինչդեռ իր կեանքը բոլորովին ապարդիւն անցաւ։ Միւս մոլի ընթերցողն է Սկիւտարցի դեղագործ Նշան Սիմոնեանը, որ գրեթէ գիշեր և ցորեկ անընդմիջաբար կը յաճախէր մեր տունը և չատ գրքեր առնելով կը լափէր զանոնք, օրինակի համար ամբողջ «Թատրատական Հրեան» մեկ գիշերէն կ'աւարտէր, սակայն իր մանկապետութիւնը չէր զարգացներ, բայց միւս կողմէ տիպար հայր մ'էր և բարի անձնաւորութիւն. մինչդեռ Ս. Պատրիարք Հայրը, եղիչէ Եպիսկ. Դուրեան, Նշան Էֆ. Ղուկասեան, Տոքթ. Մեհրան Էֆ. Յակոբեան, Թորգոմեան Հարազատ, Մամուրեան, Զիլինկիրեան, Պարոնեան, Գ. Մէնէվիշեան, Յ. Մրմըրեան, Ս. Տիւսաբ, Ե. Տէմիրճիպաշեան, Գ. Զօհրապ, Ս. Գափամաճեան, Ա. Փանոսեան, Մ. Նուպարեան, Աբրահամ և Պետրոս Կարապետեան և այլք, որոնք իրենց մանկապետութիւնները կը զարգացնեն և որոնց հրատարակութիւնները պէտք է քաջալերել և միշտ չանք նուիրել որ բարձր հեղինակներ մեր մէջ յառաջ գան, փոխանակ միայն օտար հեղինակներու գործեր ուսումնասիրելու, որովհետև ցաւ ի սիրտ կը տեսնեմ թէ՝ մեր դպրոցներէն ելլողները անտարբեր կ'ըլլան տոհմային Գրականութեան հանդէպ և մեր գրքերուն, լրագիրներուն և Հանդէսներուն ընթերցումը աւելորդ սեպելով՝ օտար գրականութեան կը նուիրեն իրենց ընթերցման ժամերը և անապար-

ծանթեամբ կը սունքան և կը յոխորտան այս մասին։ Շքեղ գրքերը հեղինակներուն զաւակներն են, որոնք կը յիշեցնեն միշտ զիրենք արտադրող հանճարները. իրրև ժառդ կը մեռնին հեղինակները, բայց իրենց գրական գործերով կ'ապրին, այնպէս որ երբ գրքեր ձեռք առնենք, անմիջապէս կը յիշենք զանոնք արտադրողները։ Այսպէս մեր ողբացեալ Ռուսցչապետն՝ Ռ. Ճ. Պէրպէրեան թէև մեկնած է մենէ անդառնալի կերպով, սակայն իր գործերը, իր հատորները կ'ապրեցնեն զինքը մեր մէջ. նա պահեց ցվերջ իր դասախօսական պաշտօնն անաղարտ։ Ես միշտ հաճոյք կ'ունենայի ամէն Պոլիս գալուս, իրեն յաճախակի այցելել գիշեր ցորեկ և իր մատուռ քանքարին վրայ հևանալ, մինչ այս անգամ գալուս մենէ բոլորովին հեռացած է և իր կործտեան ազդած անհուն ցաւը հազիւ փարքի կրնէ մեղմացնեն իրմէ ժառանգ մնացած գրական արտադրութիւնները։ Պէրպէրեան ևս չատ ընթերցող մըն էր, բայց ոչ թէ հապճեպով, վեր և վերոյ կերպով, այլ իր ընտրած ճիւղերու մասին կարգացածները կը նօթագրէր, կ'ուսումնասիրէր և այսպէս կ'իւրացնէր։ Ո'րչափ հաճոյքով կ'ուտանար լինձմէ իր մատնագիտութեանց վերաբերեալ հատորներ, զորս յօժարակամ կը նուիրէի իրեն։ Ի մէ բան, գրքերը կը նմանին անզուգական բարեկամներու և գերազնիւ համախմբութիւններու, որոնց հետ գաղափարաց հաղորդակցութեան մէջ ապրելով՝ մեր հմտութեանց պաշարը կ'աւելնան։ Խակ, ընդհակառակը, չուայտ և լպիրշ ընկերութեանց և անձերու մէջ ապրելով կը վնասուինք և մտաւորապէս և բարոյապէս կը վատթարանանք։

Ուրեմն հարկ է մեզ սիրել ընտիր գրքերը և խորհիլ անոնց ուսանելէն՝ ինչպէս դժուարաշունչ օձերէ։

Լրագրութիւնը իր առօրեայ և պարբերական թերթերով գրականութեան սպասարկուն է. իր էջերը անոր նուիրուած են, օրըստօրէական լուրերու և ինչ ինչ տեղեկութիւններու հետ։ Իրրև հին բարեկամ Հայ Լրագրութեան, ինչպէս նաև ի մասնաւորի Փունջի՝ ուրախ եմ որ այս թերթը վերսկսին կը գրաւէ իր տեղը մեր Լրագրական Սպասարէզին վրայ։ Անկեղծօրէն անոր յառաջդիմութեան չերմ բարեմաղթու՝ կը փափաքիմ որ կարող գրիչներ իրենց օժանդակութիւնը չարաւնակեն ընծայել անոր և Հանրութեան նուիրուին այսպէս գրական ընտիր համադամներով ճոխացած սեղան մը։ Նշանակելի պարագայ մը սա՛ է թէ՝ Փունջ Պոլսոյ

հնագոյն թերթն է, որ՝ փոխանակ օտարներէ վարձուած ըլլալու՝ իրեն Վարիչ-Խմբագիր Ալահաճեանն ունի: Հօրմէն վերջ որդին և ո՞վ գիտէ, թերևս օր մըն ալ թոռնիկ մը կամ թոռնորդի մը ըլլայ անոր գլուխն: Ահա՛ յարատեւութեան փառաւոր գործ մը:

Անոր էջերը ո՛չ միայն Գրականութեան, այլեւ՝ այլեւայլ օգտաշատ գիտութեանց նուիրուած՝ թո՛ղ արձարծեն միշտ անկեղծ համակրանք մը իր նկատմամբ, լինչպէս լինի՝ նոյնպէս ընթերցող Հասարակութեան՝ որ կը գնահատէ միշտ լուսագոյն ջանքերը մտաւոր յառաջդիմութեան համար, փոխանակ փցուն և սնոտի գրուածքներու՝ որոնք երբեմն մեր թերթերու սիւնակները կը գրաւեն դժբախտաբար:

Կ. Պոլիս ՄԻՀՐԱՆ ՓԻՒՐՓՃԵԱՆ

ՅԱՆՕԹ. ԽՄԲ. — Փիւրքճեան էֆ., լինչպէս մեր թերթին, նոյնպէս տեղական Թուրք, Հայ և Ֆրանսական թերթերու աշխատակից, այս անգամ ալ երկրորդ յօդուածով կուգայ շարունակել իր երբեմնի գործակցութիւնը: Այս առթիւ կը յիշատակենք թէ՝ յիշեալ էֆէնտին 30 տարիներէ ի վեր հազարաւոր գիրքեր նուիրած է Ազգ. դպրոցներու և որբանոցներու. մանաւանդ իր կրթական օրրանն եղող Սկիւտարի Ձեմարանին երկիցս գիրքեր և Հանդէսներ նուիրած է, և որոնք տակաւին դասատվարելի ջանցաւութեամբ մը հոդ ճարակ եղած են, նախ՝ 1887ի մեծ Ձեմարանի այրած ժամանակ, և երկրորդ՝ Փիւրքճեան էֆ.ի մօրաքեռորդիներն եղող Սամուէլեան եղբարց նուիրած Պազար-Պաշըի իրենց հոյակապ տունը Ձեմարանի վերածուելով այրած տեղն:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈՒՆՁԸ

Ամէն տարուընէ աւելի առատ կ'երեւի այս տարուան Կրթական Հունձքը, և պէտք է որ ա՛սանկ ալ ըլլայ, քանի որ դպրոցներու տեսուչներ, տնօրէններ՝ փափաք մը, մարմաջ մը ունին —լինքզինքնին ցուցնելու համար անչուշտ— իրենց խնամքին յանձնուած վարժարաններէն բազմաթիւ չրջանաւարտներ տալ,

հոգ չէ որ անոնք պահանջատէրն պէս չերեւան։ Շա՛տ մօտէն գիտնալով մեր թաղային վարժարաններէն չրջանաւարտ պարոններու եւ օրիորդներու կարողութիւնը եւ նոյն իսկ մեզի հետ շատեր ալ համոզուած ըլլալով թէ՝ պարզ ցուցադրութիւն մըն է եղածը, պիտի չխօսինք երբէք չրջանաւարտներու կարողութեան մասին։ Հոս աւելի կոչումի մը պիտի ընենք մեր դպրոցական վարիչներու, տեսուչներու, դաստիարակիչներու մէկ կարեւոր մասին, ո՛րպէս զի քիչ մը վազ գան ինքզինքնին ցցուներու համար չրջանաւարտ պատրաստելէ, որովհետեւ այլ է պատրաստելը, այլ է հասցուներլը։ Անտարակոյս կան հաստատութիւններ, որոնք իրենց համար խղճի պարտք մը կը համարին չրջանաւարտներ հասցնելը, տղուն տալով պահանջուած այն տարրական կրթութիւնը՝ որուն վրայ պիտի հիմնէ իր ապագայ կեանքը։ Սակայն, ինչպէս գիտէք տուինք, գժբախտաբար շատեր ալ կան, որոնք մի՛ միայն հաճելի երեւնալու, իրենց պաշտօնը տեւական ընելու անձուկ մտածումով՝ ամէն տարի չարունակ չրջանաւարտներ կը պատրաստեն, առանց ամենափոքր խղճահարութեան եւ ասիկա իրենց փա՛ռք ու պատի՛ւ կը համարին։

Տեսուչներ, տնօրէններ կա՛ն, որոնք թաղականներու կ՚ապատարկեն, կը քծնեն ա՛յնչափ, ա՛րչաւի կարելի չէ ենթադրել. այո՛, կան տեսուչներ, որոնք կը հաճին ամէն ստորնութիւն յանձն առնել, մի՛ միայն հաստատ մնալու համար իրենց պաշտօնին մէջ։ Արդարեւ հացի խնդիրը շատ անգամ այդպէս մտածել եւ գործադրել կ՚ստիպէ, սակայն՝ կրկնեմ՝ լաւագոյն է թողուլ ուսուցչական տապարէգը, քան ա՛յդքան ստորնանալ։

Բայց ինչո՞ւ ա՛յսքան կը մեղադրենք Ուսուցչութիւնը, երբ ունինք Ուսումն. Խորհուրդ մը, որուն պարտքն է կանոնաւոր ֆօնդրօլի մը միջոցաւ հսկել վարժարաններու ուղղութեան։ Ուսումն. Խորհուրդը չգիտե՞ր արդեօք տնօրէններու, տեսուչներու դարձուածները. իրազեկ չէ՞ արդեօք անոնց խաղերուն։ Մենք ալ կը տարակուսինք եւ չենք կրնար որեւէ պատասխան մը տալ այս հարցումներուն.

Բայց հաւանական է որ Ուսումն. Խորհուրդը չկրնար անդիմանալ այս գարձուածներուն. թերեւս գիտէ ամէն բան, բայց ինչ ինչ նկատումներով՝ լռութեամբ հանդիսատես կ՚ըլլայ տնօ-

բէննէրու խաղերուն. թերեւս իրեն չահն ալ անանկ կը պահանջէ: Իրաց այս վիճակին մէջ կարելի չէ սպասել մեր թաղային վարժարաններէն՝ պահանջուած յատկութիւններով օժտուած չըրջանաւարտներ, քանի որ Ուսումն. Խորհուրդը անտարբեր ըլլալ կը թուի հանդէպ կրթական ամենէն կարեւոր գործին:

Քանի մը օրեր ետքը առիթը պիտի ունենանք վայելելու չրջանաւարտներու վկայականներու բաշխման հանդէսը, ուր տեսուչներ, անօրէններ, դաստիարակներ պիտի ցուցադրեն ինքզինքնին, ուր պարոններ, օրիորդներ, հպարտութեամբ պիտի դուրս գան, ուր պոռոտախօս և անհամ ճառեր պիտի յայտնուին իրարու և մեր Ուսումն. պատ. Խորհուրդը պաշտօնապէս պիտի վկայէ այս պատրաստուած չրջանաւարտները՝ իբր կրթական առատ հունձք մը եւ ասոնք ամէնքն ալ պիտի ըլլան մի՛ միայն ինքզինքնին խաբելու համար: Ահա՛ մեր կրթական գործունէութիւնը և տակաւին ելեր կրթական ծրագի՛ր ալ կը պատրաստենք:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՔԻՉ Մ՛ԱԼ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ ՆԵՐՍ(*)

Անցեալ չաբաթ օր Հայ առաքելական Եկեղեցին կատարեց սխրալի յիշատակը սրբազան Թարգմանիչներուն Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսէս քերթողին, Դաւիթ անյաղթ փիլիսոփային, Նարեկացի Գրիգորին և Շնորհալի Ներսէսին, որք թէեւ թուով եօթն են, սակայն Պոլսոյ օրացոյցներուն մէջէն Լամբրոնացի Ներսէսին անունը վտարուած ըլլալուն՝ վեց հատ հշանակուած են դժբաղդաբար: Սակայն զարմանալին այն է որ Ս. Էջմիածնի ու Ս. Երուսաղէմայ օրացոյցներուն մէջ անոր անունն ալ յիշատակուած է միշտ Շնորհալիին հետ, մեծամեծ վկայութեամբ հաստատուած ըլլալով սոյն սրբազան Թարգմանիչին Հայ Առաքելական Ս. Եկե-

(*) Այս կրօնական շահեկան յօդուածը չկրցանք անցեալ շաբաթ օրուան Թուով հրատարակել, ուշ հասած ըլլալով մեր ձեռքը:

դեցւոյ մատուցած անհամար ծառայութիւնները, ինչպէս են իր երգած հոգեշունչ բազմաթիւ շարականները, սրտառուչ ազօթքները և եպիսկոպոսական պետուց կատարելագործումը խոյրով ու եմիփորոնով. և ահա այս անուրանալի ճշմարտութեանց համար էր որ Շապին Գարահիսարի արժանընտիր Առաջնորդ Գեր. Տ. Սմբատ Ծ. Վ. Սատեփեան, որ Լամբրոնացւոյն աչխարհական անունն ընդունած է ձեռնադրութեան օծմամբ, ըրած է անոր ընդարձակ կենսագրութիւնը, որ մինչև իսկ Յովհաննէս Մրգանակով վարձատրուած է. անոր մանրամասն քննութիւնը յանձնուած էր ողբացեալ Ուսուցչապետ և պերճխմաստ դրագէտ հանգուցեալ Ռեթէոս էֆ. Պէրպէրեանի՝ որ իր անաչառ դատողութեամբ գնահատած էր անոր բարձր արժանիքը: Ուստի չատ փափաքելի է որ կրօն. պատկառելի ծաղկին ալ՝ Պոլսոյ օրացոյցներուն ձեռագիրն այլեւս անցուցած ատեն այս կարեւոր մուռացումն ալ նկատողութեան առնելով՝ իր հաւանութիւնը տար, որ նոյն մեծանուն վարդապետին ալ անհատ անունը յիշատակուէր անոր մէջ, միւս արքեպս. թարգմանիչ վարդապետներուն հետ. արդէն այս դիտողութիւնը մէկ քանի տարիներէ ի վեր քանի մ'անգամ ըրած եմ «Բիւզանդիոն»ի մէջ, սակայն դժբաղդաբար կալեւորութենէ զուրկ հանդիսացած է. սակայն՝ ինչպէս կը լսենք՝ Թէոդիկ իր հրատարակած յատակագիծով տարուան Օրացոյցին մէջ դրած է նոյն մեծ Բարեկարգն ցանկալի անունը, հետեւելով Ս. Էջմիածնի ու Ս. Երուսաղէմի օրինակներուն: Ահաւասիկ մէկ քանի կենսագրական ծանօթութիւններ Ներսէս Լամբրոնացւոյն վրայօք.

Սա ծնած է 1153 թուականին. ուստի ԺԲ. դարու մեծանուն վարդապետներէն է. սրդին է Օշին անուն բարեկեցիկ անձի մը. մայրը կը կոչուէր Շահանդուխտ, դուստր եղբօր Շնորհալւոյն Ներսէսի. իր մկրտութեան անունն էր Սմբատ. ասիկայ կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուեցաւ Ն. Շնորհալիէն, որ անոր նախնական անունը փոխելով՝ օծումի պահուն Ներսէս անուանեց իր անունով. ուրեմն լինք թոռն է եղբօր Շնորհալւոյն և ամէն ժամանակ անոր հետ կը յիշատակուի «Ներսէսեանց» անունով թէ՛ Ս. Պատարագին և թէ՛ Աչմանաւուրքին մէջ: Ի մանկութենէ հոգւով սրբով լեցուած՝ ճգնողական կեանք կը վարէր, բժշկութիւններ կ'ընէր, դեւեր կը հալածէր և հետզհետէ այնքան կը զարգանար աստուածխմաստ դիտութեամբ, որ Շնորհալւոյն յաջորդ Գրիգոր Դ. կաթողիկոսը

զայն գրեթէ բոլոր եպիսկոպոսք ձեռնադրեց Տարսոնի վրայ, 24 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ, և անմիջապէս ընտրուելով Առաջնորդ Սկևռայ վանքին՝ գրեց շատ ճառեր, մեկնութիւններ և հոգեշահ գիրքեր: Հայ Եկեղեցին այն աստիճան պայծառացուց նորանոր բարեկարգութեամբ՝ որ շատեր կը հիանային անոր գերագոյն իմաստութեանը վրայ: 46 տարեկան կնքեց իր բազմարդիւն կեանց ընթացքը 1198ին: Տօնացոյցին վերջին կարգադրութիւնը ասոր կենդանութեան տեղի ունենալուն՝ իր անունը գրուած չէ Տօնացոյցին մէջ. սակայն իր մահուընէն անմիջապէս վերջը Եկեղեցական ժողովք գումարուելով՝ որոշուեցաւ տօնել անոր յիշատակն ու անունը Ներսէս Շնորհալւոյն անունին հետ:

Ահաւասիկ իրեն վերագրուած հեղինակութիւնները.

Մեկնութիւն Մ. Պատարագի
» Սաղմոսաց Դաւթի
» Առակաց Սողոմոնի գիրքերուն
» Ժողովողի »
» Իմաստութեան »
» Երկոտասան Փոքր Մարգարէից:

Ճառք

Ի Համբարձումն Քրիստոսի
Ի Գալուստ Հոգւոյն Սրբոյ
Ի Փոխումն Մ. Կուսին
Յ'Անուանակ Որդին
Ի Տնտեսն:

Շարականք

Այսօր յարեաւ ի մեռելոց, Օրհնութիւն Մ. Զատկին
Նորոգեալ կղզիք » Նոր Կիւրակէին
Համբարձաւ Տէրն մեր յերկինս » Համբարձման տօնին
Արմատ ճշմարիտ » Որդւոց և Թոռանց
Սրբոյ Հոգւոյն մերոյ Գր. Լուսաւորչին:

Ուրեմն պարտաւոր ենք լսել Եկեղեցւոյն հետ «Յիշատակն արդարոյս օրհնութեամբ եղիցի»:

ԳՐԻԳՈՐ Կ. ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ
Ռևուցիչ

Սկիւտար

ԿՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

[Դարձեալ ժառանգաւորաց վարժարանին շուրջը]

Օրթոդրթեր և պարբերականներ միշտ արձագանգ կ'ըլլան կրթանէրներու դիտողութեանց, սա՛ վարժարանին, նա՛ վարդապետին, այդ եկեղեցիին և այլ կրթական ու կրօնական հաստատութեանց, նոյն իսկ ամենէն չնչին պակասներու մասին։ Եւ ո՛չ մէկը ուշադրութիւն կը դարձնէ անդի՛ն, հո՛ն, ա՛յն հաստատութեանց, որո՛նց աւելի պէտք ունի մեր ժողովուրդը։

«Իւրաքանչիւր վայրկեանի ոսկիներ ու ադամանդներ ըլլալը» հասկցուած սա՛ ժամանակին մէջ, մինչ վանական սխալ կամ ուղիղ մատակարարութիւններու, սխալներու, նախանձներու ու եսերու վէճ մը տիրէ բաւական ատենէ ի վեր Երուսաղէմի մէջ, կը կարծուէր որ գէթ ժառանգաւորաց վարժարանը նախանձելի վիճակի մը մէջ է։

Թումաս Էֆ. Ամէմեան «Փունջ»ի 3 և 4 թիւերու մէջ այդ վարժարանի կրթական վիճակը պատկերացուցած էր։ Բնական է որ ինձի պէս ուրիշ շատ մը կրթասէր նախանձախնդիրներու ցաւ պատճառելին ա՛յն յայտնութիւնները թէ՝ գիւղական Ազգ. վարժարանէ մ'աւելի յետադէմ է Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանը, ուրկէ խոհուն վարդապետներ և ապագայ կրօնաւոյց վարժապետներ կը յուսայ մեր համայնքը, մանաւանդ այն ատեն՝ երբ մեր կրթասէր վեհապետը ամէն դիւրութիւններ ու չնորհներ կը պարգեւէ՝ փափաքելով որ իր երկրին ամէն խաւերուն մէջ տարածուին ուսումն, կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնն և ամէն վարժարան իր պէտքին համեմատ մատակարարուի։

Բարեբախտ է այժմու սերունդը նաեւ ունենալով Պոլսոյ Աթոռին վրայ ու վարչութեանց գլուխը՝ ամէն բանի ձեռնհաս Պատրիարք մը, որ կը հասնի ժողովրդեան կրթական կամ կրօնական, բոլոր պէտքերուն. սակայն արդեօք ինչո՞ւ չհետաքրքրուիր նաեւ Երուսաղէմայ ժառանգաւորաց վարժարանին մասին. միթէ կը պակսին Գուշակեանի և Նարոյեանի կարողութիւնն ունեցող վարդապետներ։

Ապերախտութիւն կ'ըլլայ երբ մոռնալ ուզենք թէ՝ ամէն միջոց ու նիւթական զոհողութիւններ ի գործ դրուեցան և կը դրուին վանական կարգ մը թիւրիմացութիւններ բառնալու համար, և սակայն ներուի մեզ ըսել թէ՝ չտեսանք, չլսեցինք ժա-

ուսնգաւորաց վարժարանի մասին կարգադրութիւններ մը, մինչ ադկէ, ա՛յդ վարժարանէն է որ պիտի արտադրուին ապագայ չգժտող վարդապետներ։

Ուրեմն, հարկ է որ ժամ առաջ պատկանելով վարչութիւնք ուշադրութիւն դարձնեն անդին, մեր համայնքին հոգւոյն ամենէն մօտ՝ երուսաղիմայ Ժառանգաւորաց վարժարանին կրթական գործին վրայ։

Նիկոմիդիա **Գ. Ե. Կ.**

Ի՞նչ է Բաժինն

[Բանասիրական]

(Շարունակութիւն եւ վերջ նախորդ յօդուածին)

Ի միւսմէ կողմանէ ասպարթին կամ սպարթիան կերպիլ մօտ են անգլ. և գերմ. spelt, *իտալերէն* spèlta, spèlda *և փռ.* épeautre *բառք. «ազգ մինչ ցորենոյ որոյ հատք մանուունք են և թուխք քան գհասս սովորական ցորենոյ և դժուարաւ որոշին ի ծանծոյ» ըստ Նորայրեան բառագրոց։ Երկու գլխաւոր տեսակք են* épeautre*ի. մեծ,* grand épeautre *կամ բուն* épeautre. froment épeautre, *լատիներէն բուսաբանական յորջորջմամբ* triticum spelta (*Լիննէի*), *այր մէկ զանազանակն է* triticum amyleum, *Գերմանացւոց* emmer *և փռանկիացւոց* amidonnier *անուանածն, այսինքն նշաստակ տուղ.* triticum dicoccum, *«Երկահատիկ ցորեան կամ տարեկան» ըստ* Schrank *բուսաբանի, երկրորդ՝ փոխր,* petit épeantre, engrainblé loculas, *Լիննէի* triticum manococcum, *«միահատիկ ցորեան կամ տարեկան։» Տեսնելականաց այս ազգք կամ ազգաց մին փոքր Ասիոյ արեւմտեան գաւառաց ոմանց մէջ կամ մանաւանդ Իսնէկէօլի գաւառին մէջ (ի նահանգին Պրուսայի) մշակեալ է Թուրքերէն հրզա անուամբ, ուր և մեք զննած ենք հատն, տեսնեմք միջին իմն ընդ ցորեան և ընդ գարի, մինչ իբրև երկրորդական քննիչ անտառաց պաշտօն վարեալք անդ։ Թուրք գեղչէից տուած այդ անուն առեալ է անշուշտ ի հին յունարէն զեա կամ զիա ձայնէ* (zeia, zea), *որ էր ըստ գիտնոց յորջորջումն* épeautre*ի տեսակի, լատադոյն ալիւր տուող քան դոյիւռա* (olyra), *ուրիշ տեսակ մինչ* épeautre*ի կամ զանազանակ։*

Ըստ Fr. Körnickeի փոքր տեսակն (engrain) էր Ցունաց տիփա անուանածն, որ գրի և տիփէ՝ Հայերէն թեփ տուգաբանօրէն համեմատ է անշուշտ այս յոյն ձայնի, զի և փոքր տեսակն շատ թխի տայ, մինչ մեծ տեսակն և մանաւանդ նշաստակ տուողն գրեթէ անթեփ է ըստ V. Barillotի: Լատինք arÿnca կամ sandala, sandelium անուանէին նաև épeautreի մէկ տեսակն կամ զանազանակն, Ամիրտօլվաթի խանդարաւն անշուշտ, Գէորգ գպրի խենիսհրուսն, «Ժողով կարմիր ցորեան. գըգըլճէ պուղտայ»: Վիզինթալ եւս իւր փոքթուրքերէն բառագրոց մէջ جدي ճդի դրած է épeautreի համար: Իսկ ըստ մեզ épeautreի տեսակաց հայերէն անուանք են փադինջ կամ փարինջ (արգէն տուեալ ի հաւաքման այլոց) ճոն և հաճար և հարիճ կամ հարաճ, որպէս և ըստ ընդարձակ բառագրոց վենետկոյ Հաճար է «olyra, siligo, և far, spelta»: Թերևս նաև ֆուշմաթն նշանակեալ ի հաւաքման միոյմ բառից նշանակէ èpeautre, ըստ երբայեցերէն koussemethի, որ էր անուն այդ տոհմականին առ Իսրայելացիս: Արմտեացս մեծ և լաւագոյն զանազանակէն մանաւանդ պատրաստէին թերևս հերիսայ, ինչ որ անկարելի չէր անշուշտ քանի որ ի գարուոյ խակ կալմէին զայն երբեմն. և spelta կամ spelt ձայնից համեմատելի են թերևս սապարթիան կամ սապարթին կերպք: Մարթ է նաև թերևս յիշել աստ, որպէս թէ այս բառից հետ ըստ ձայնին համեմատելի և նշանակութեամբ մօտաւոր, ափխազերէն absouabsta, «եգիպտացհատի ալիւրոյ խիւս» ըստ Մատամ Կարլա Սերենայի (Տես. Le Tour du monde, 1882, յունիս, թ. 1118, եր. 358. Բացագնացութիւն ի Սամուրզախան և յԱփխազիա, Excursion au Samourzakan et en Abkasie par Madame Carla Serena):

Բայց լինչ հարկ այդպիսի ենթադրութեանց, քանի որ սապարթին. սապարթիան և սպիարիոն, և նոյն իսկ փայգին, ըստ փայդին ընթերցուածոյ որ ասելի հաւանական թուի զի և բառին չորրորդ վերն ձեռագրին մէջ իւր ձեռով ասելի զատ նմանի քան թէ զայլ, կարեն պատշաճիլ ըստ ամենայնի «ծնեբեկ» նշանակութեամբ մեկնութեան եւս և առաւել խակ, և քանի որ ասելի հեշտ և բնական է ընդունիլ թէ անկումն չէ պատահած «..սպարթին, ծնեփեկ, հալիոն» ընթերցուածին մէջ: Վենետկոյ ընդարձակ բառգիրքն ծնեբեկ կամ ծնեբեկ բառի հանդէպ ունի «Asparagus, իտ. sparago, gi. բերք բանջարոյ ուղղաբերձ, թզաչափ, որ

ընդ ծնանիլն և բեկանի, այսինքն առ օրին հատանի, մինչդեռ է փափուկ, սխարժահամ, գուշ գօնմազ. հալիօն կամ հիլիօն, խսփիրան, ասփարաճ: Գաղխան: Բժշկին: Ուստի ոսկին և արծաթին հատանի՝ երկրաբոյս լրբև ղծնէբեկ: Աշխարհագր.: Վասն հիլիօնի, որ է ծնէբեկն: Ծնեբեկն վայրի խոտ է և չախորժայ զվաստակն: Վտեղ: Փոխանակ ասպերակի բժշկարան մի ունի. «Ասպուրակ, որ է հալիոն». նաև փոխանակ ծնեբեկի՝ ծնեղբեկ գրեալ կայ առ Մխիթարայ Հերացւոյ և բժշկարանք լինչ ունին ծնեփուկ, ձնեփուկ, ի ծին և ձիւն և եփ բառից: Ասպարթին, ասպարթիսն առաւել կամ նուազ տարբեր հնչեն ասպերակէ և ասպարագոսէ. բայց սափառնիա կոչէ ղծնեբեկ բժշկարան մի այր հեղինակն ծանուցանէ թէ «ի Ղայսարի (կեսարիոյ) գեղանն չատ կայ»: Թէպէտ և Օամ. Բժշկ. ժողովոյ բառգրոց մէջ սափարնա նոյն է squine, չօփզիճի և բայ յայտնէ նաև salsepareille և սափարնայիճ փասղխահ կոչի smilacées զիմպլիլակազգեաց բուսական գերդաստանն սակայն squine և salsparcille ծնեբեկին հետ ի միասին միևնոյն գերդաստանի մէջ կարգեալ են ի ձեռն բուսաբանից ոմանց՝ մինչ այլք ծնեբեկն ուրոյն գերդաստանի մէջ դնեն, Ծնեբեկազգեաց, Asparagacées (asparaginées), յորում և զsmilax, «զիմպլիլակ»: Նաև փայդին ընթերցուածն կարելի է փայգին կարդալ և առընթեր գնել յունարէն ասպա՛ռդոսի: Այսպէս ուրեմն ասփարիոն, սափառնիա և փայդին կամ փարգին ի նոյնութիւն գան կամ մերձելի են ասփերակէ, ասպարադոսի, ասպարթիւի և սպարթիոնի հետ կա՛մ ըստ ձայնին կամ ըստ իրին: Եւ ո՞չ ապաքէն փռ. լեզուի մէջ իրբ քիմիական եղերք լսին (acide) aspartique, «ծնեբեկական (թթու)», aspartate «ծնեբեկատ»: Իսկ Ամիրտալմեհան սկսալոյն մարաչօփին քով գայ միանալ՝ ի բժշկարանի միում յիշեալ մարանձու, «որ է ծնեբեկն, որ է հիլիոնն»: Մնաց միայն յոյնիժամ բածին իրբ առանձինն ծագմամբ յարմատոյ յունարէն փադի՛ն բայլ, «ուտել». արդարև այդպիսի ծագումն միայն մարթ էր ընդունիլ եթէ նախապէս բ տառիւ գրելի էր բառն, բածին. բայց յունարէն ասպարադոսի կամ մանաւանդ ասպարդոսի համեմատելի հայերէն բնիկ կերպիւ կարէր լինիլ փարծին, ուստի և փածին, յորմէ, յոյնիժամ սխալ գրչութեամբ՝ բածին:

Այսպէս ուրեմն «ծնեբեկ»ի (ուղղագոյն թուի ծնեփեկ—ծնեփեակ— կամ ձնեփուկ) նշանակութեամբ միևնոյնութիւնն ընտրելի է քան «հերխայ»ու միևնոյնութիւնն, և արտաքոյ այդ երկոցունց չկայ ուրիշ: Առձեռն բառգրոց տարակուսանօք տուած «մածուն» նշանակութիւնն, առանց որ և իցէ հիման բաց ի թերի նմանութենէ ձայնից, բոլորովին մերժելի է: Մածուն, նախապէս մարծուն, բուն համեմատն է ըստ մեղ ափխազերէն martsveni բառի «թթու

կաթն», lait aigre *ըստ Մատամ Կարլա Սեւենայի. տես. ի վե-րագոյն նշանակեալ տեղին։*

Այսպէս ուրեմն մինչ սոսկ հաւանականութեան սահմանաց մէջ մնաց առաջին մեկնութիւնն, երկրորդն արդէն առ սահմանաւք հաւանականութեան և ստուգութեան է, և միակ ինքնին իչխեցողն ցորչափ այլ ուսումն չգտանի յայտնի վկայութիւն ինչ հաւաստող թէ քածին ցուցանէր ուտելի ինչ մակարդեալ զանգուածի կամ հայլի պէս։

Իւսկիւտար Խ. ՈՒՂՈՒՐԻԿԵԱՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՈՒԱՆԷՍՔՈՒ

ՆԻ

ԻՐ ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

Պ. Անդրանիկ Եւանէսքուի կտակի մէկ մասը, ինչպէս յայտնի է, սահմանուած է կտակարարին (Եւանէսքու) պատրաստած բառարանին տպագրութեան։

Սակայն մինչև ցայսօր այդ նշանաւոր բառարանին ի՛նչ ըլլալն յայտնի չէ։

Հետեւաբար մեր ազնիւ Ընթերցողք մասնաւոր հետաքրքրութեամբ պիտի կարդան այդ բառարանին պարունակութեան մասէն տեղեակ և բարեյիշատակ Անդրանիկ Եւանէսքուի չա՛տ ծանօթ և նո՛յն իսկ անոր հետ տեսակցած գրասէր ու բանիմաց Անձնաւորութեան մը՝ Տիար Վահրամ Մարզարեանի մէկ կարեւոր գրութիւնը, որով չահեկան և ճշգրիտ ծանօթութիւններ կը հաղորդուին թէ՛ Անդրանիկ Եւանէսքուի և թէ՛ յիշեալ բառարանին մասին։

Թերթիս յառաջիկայ թուով պիտի հրատարակենք այդ ընդարձակ և չահեկան ուսումնասիրութիւնը։

Ա Ս Հ

ՏԻԿԻՆ ՎԵՐՈՆ Ա. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆԻ

Շաբաթախտի երկարատեւ և տաժանելի հիւանդութենէ մը վերջը՝ անցեալ շաբթու, Սկիւտար, Արապզատէի բնակարանին մէջ հոգին աւանդեց Տիկին Վերոն Ա. Գազանճեան՝ Լրագրոյս աղբացեալ Հիմնադրին՝ Համբարձում Էֆ. Ալաճաճեանի մօրեղբօր դուստրը։ Հանգուցեալ Տիկինը հոգեկան ազնիւ ձիրքերով օժտուած էր և իր հեղահամբոյր բնաւորութեամբ ամենուն համակրանաց արժանի հանդիսացած։

Յուղարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, ի ներկայութեան պատուաւոր անձանց։ Հանգուցեալ Տիկինը կը թողու վշտահար ամուսին մը՝ Ա.թանաս Էֆ. Գազանճեան և երկու դեռատի և հնարաւոր աղջիկներ՝ Օրիորդք Սիրանոյշ և Եւանդիկ Գազանճեան, որոնց կը փութանք յայտնել մեր խորին ցաւակցութիւնները։

ՋԱՆՑԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ կը ծանուցանենք Ե՛ Զմիւռնիոյ Ս. Առաջնորդ Գեր. Տ. Եղիշէ Ս. Եպս. Դուրեան, Կեսարիոյ Առաջնորդ Գեր. Տ. Տրդատ Ս. Եպս. Պալեան, Պրուսայի Առաջնորդ Գեր. Տ. Յովհաննէս Ս. Եպս. Արշարունի եւ այլ ծանօթ ու նշանաւոր եւ բանիմաց Անձնաւորութիւնք մասնաւոր նամակներով շնորհաւորած են մեր վաղեմի Տերին վերաբացումը եւ կատարեալ յաջողութիւն ու յարատեւութիւն մաղթած։ Հրապարակաւ՝ ալ կը յայտնենք մեր անկեղծ շնորհակալութիւնները։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ պաշտօն վարող Ղեւոնդ Բհն. Միքայէլեան առժամեայ փիլոնագրութեան դարապարտուեցաւ Կրօնական ժողովոյ որոշմամբ։ Այս քահանան իւր կրօնական ընթացքին անպատուաբեր վիճակի մէջ գտնուած էր։

— *ՈՒՐՖԱՅԻ* Առաջնորդ Տ. Անանիա Ծ. Վրդ. Հազարապետեան Մայրաքաղաքս ժամանած եւ Ս. Պատրիարք Հօր ներկայանալէ վերջ՝ յերուսաղէմատուն իջեւանած է, ուր պիտի մնայ մինչեւ յերուսաղէմ ուղեւորութիւնն։ Ինչպէս յայտնի է՝ Ուրֆայի Ազգայինք դժգոհ էին իրենց Առաջնորդէն եւ գանգատած էին անոր դէմ եւ Պատրիարքարանն ալ հարկադրուած էր գանգատներուն վերջ տալու համար Մայրաքաղաքս հրաւիրել Տ. Անանիա Վրդ.ը։ Լա՛ւ, Սակայն ի՛նչ որ ամենէն ցաւալին է, սա՛ է Ե՛ Տ. Անանիա Վրդ. Պոլիս հասնելէն ետքն ալ, Ուրֆայի մէջ ըստ առաջնոյն կը շարունակուին եկեղեցական կամ կրթական խնդրոց շուրջ յարուցուած վէճերը։ Ուրֆայի Ազգայինք երկար տարիներէ իրենց Առաջնորդին հովանաւորութեան տակ կը գտնուէին՝ առանց երբէք յուցած ըլլալու կրթ. կամ կրօն. խնդիր մը։ Չենք կրնար հասկնալ Ե՛ Առաջնորդին դէմ եղած գանգատները ի՞նչ բանի արդիւնք են։ Արդեօք յանկարծ Նկարագրի եւ բնաւորութեան փոփոխութիւն ունեցաւ Առաջնորդը։ Մի գուցէ կարգ մը Մեծ-Աղաներու բմահաճոյքը կատարած չըլլայ Տ. Անանիա Վրդ. եւ այդ պատճառաւ դժգոհութիւնները յարուցանէ իր դէմ։ Ամէն պարագայի մէջ անշուշտ պիտի լուսաբանուի այս առաջնորդական խնդիրը։

— *ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ* Սան Բաւլօ քաղաքը գտնուող նորոյթի եւ զարդեղինաց վաճառականութեամբ պարապող Յակոբ Տէմիրեան էֆէնտի եւ եղբայրն՝ երեք անգղ. ոսկի ղրկած են Վանայ Առաջնորդարանը, ի ձեռն Տէր-Յակոբեան Յովհաննէս էֆ.ի, աղբատաց համար իրը հացագին։

— *ԹՕՓ-ԳԱՓՈՒԻ* Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյն խարխուլ մասերուն նորոգութեան ծախուց կարեւոր մէկ մասը բարեսիրաբար յօժարած է շնորհել Վսեմ. Զէնոր պէյ Մերճաւէճեան։ իսկ ծախքին մնացեալ մասն հայթայթելու համար Ս. Պատրիարք Հօր կոդմանէ շրջաբերական կոնդակ մը պիտի յանձնուի Արշակ էֆ.՝ Ունճեանի։ Նորոգութեան ծախքին գումարը՝ ըստ ճարտարապետական քննութեան՝ 150 ոսկի է։

— *ԽԱՐԲԵՐԴԻ* Առաջնորդ Տ. Խոսրով Ծ. Վրդ. Պէհրիկեանի կողմէ Պատրիարքարանն հասած հեռագիր մը կը հաղորդէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ամսոյս 4ին ի Խարբերդ ժամանումն եւ արժանավայել մեծարանօք ընդունելութիւնն։

— *ՈՂՐԱՑԵԱԼ* Ուսուցչապետ Ռէֆէոս էֆ. Պէրպէրեանի անդրանիկ որդին՝ Տիար Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան Մայրաքաղաքս հասած է եւրոպայէ, ուր կատարելագործել գացած էր իր ուսումը։

Տիար Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան պիտի ստանձնէ կարեւոր բաժին մը Պէրպէրեան Վարժարանի գիտական ճիւղին մէջ։

— ՌՕՏՕՄԹՈՑԻ Առաջնորդկն. Տեզպ. Վանքեան Սրբազան Տարտանէլ ժամանած է, Թեմական գործոց կարգադրութեան համար եւ սիրալիր ընդունելութիւն գտած է տեղւոյն Թաղկն. խորհրդոյ կողմանէ։

— Ս. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ որոշմամբ՝ Պարսկաստանի Հայոց առաջնորդական փոխանորդ նշանակուած է Դաւրէժի եկեղեցւոյ քահանաներէն Տ. Գարեգին քահանայ։

— ԹԻՖԼԻՍի մէջ ձմեռնային Թատերական եղանակն սկսած է կատարեալ յաջողութեամբ։ Բեմական արուեստագէտներուն մէջ կը յիշուին՝ Տիկնայք Մայսուրեան, Ա. Ջամուկեան եւ Նոնիկեան։ Իսկ դերասաններէն ճարտարագոյն կը հանդիսանան Պ. Պ. Վրոյը, Ցարուխիւնեան, Դաւիթեան, Մէլիքեան, Թորոսեան եւ Մամիկոնեան։

— ԷՄՐԷՐԱՆԹՕՆ, ինչպէս յայտնի է, տիեզերական լեզու մ՚է նորահնար, որ իրեն յարդողներու ստուար թիւ մը ունենալ սկսած է Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ մանաւանդ։ Վերջերս այդ լեզուն ուսումնասիրողներու միջազգային գումարում մը տեղի ունենալով ի Կիլտհօլ (Անգլիա), տեսակ մը մըրցման քննութեան համար, առաջիններէն հանդիսացեր է հայ ուշիմ օրիորդ մը՝ Զ. Պօյաճեան, էսբէրանթօն յաջող կերպիւ խօսող։

— ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆի նախորդ գործակատար Ցարուխիւն էֆ. Գասպարեան կաթուածահար եղաւ եւ բժշկական խնամոց հակառակ աւանդեց իր հոգին, Առնաւուտէօյի քնակարանին մէջ։ Հանգուցեալը երկար տարիներ հաւատարմարար ծառայած է Ազգ. Պատրիարքարանի եւ սիրելի հանդիսացած ամենուն։ Որդին՝ Շահին էֆ.՝ Դում-Դափուլի մխիթարն է եւ հօրամոյն բնաւորութեամբ օժտուած՝ համակրելի անձ մը։ Հանգուցեալին յուղարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ անցեալ ուրբաթ օր Մայր եկեղեցւոյ մէջ, արժանավայել հանդիսաւորութեամբ, ի ներկայութեան պատուաւոր Ազգայնոց։ Մեր ցաւակցութիւնները այս տխուր առթիւ՝ Շահին էֆ. Գասպարեանի։

— ԵՐԿՈՒ ծանօթ հայ տաղանդաւոր նկարիչներ այս տարուան «Կրան Բալէ Սալօն տ՚Օթօնի» (Բարիզ) նկարներու արուեստահանդէսին յաջողած են մասնակցիլ. առաջինը՝ Արամ էֆ. Պագալեան (Կ. Պոլսեցի), որուն նկարած պատկերին նիւթը կը ներկայացնէր «Միւզէ տը Լուվր»ի ներքին մէկ մասը՝ շատ բնական կերպիւ. իսկ երկրորդը՝ Ալխասեան էֆ.ի (Վանեցի) պատկերին նիւթը «էֆէ տը Լիւն», նմանապէս շատ յաջողած էր։

— ԶՄԻՒՐՆԻՈՅ Առաջնորդ Տ. Եղիշէ Եպիսկ. Դուրեան՝ որ Թեմական այցելութեան ելած էր Մաղնիսա, Դրրգամա, Պէրկամա, վերադարձած է Զմիւռնիա։

— ՍԿԻՏԱՐԻ ԵԷնիմահալլէի Թաղ. Խորհուրդը՝ Թաղին կրթասէր երիտասարդներէն կրթական օժանդակ մասնախումբ մը կազմած է, աղքատիկ տղոց պարզական պէտքերն հոգալու եւ վարժարանական կարեւոր պէտքերն հոգալու համար։

— ՕՐԻՈՐԴ Արուսեակ Փանոսեան, Ոկլիւտարի Ամերիկեան Աղջկանց Վարժարանի անցեալ տարւոյ փայլուն շրջանաւարտուհիներէն մին, անցեալ շաբաթ Բարիզ ուղեւորեցաւ, ուր կը գտնուի արդէն իր քոյրը։

Արտօնատէր ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ.—Պատասխանատու–Տնօրէն Ս.ՋԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ
Տպագր. ՋԱՐԻՃ Ն. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՀԻՆ ՕՐԵՐ

ՊՈՒԷՏ ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՄԻՍԱՓԵԱՆ

ԵՒ

ԻՐԵՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԻՄԱՑԱԿԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

ՀԱՅԵԱՅՔՆԵՐ

Գրեց՝ Ե. Գ. ՄՐՄՐԵԱՆ

19րդ Դարու հայ լուսցականն, բարոյական և արուեստական վիճակին վրայ վաւերական յիշատակագիրներով միջակ հատոր մը նոր բառիով՝ 140 էջ, որ կը խօսի հոգեբանօրէն անցեալ նշանաւոր անձանց վրայ ալ, գլխաւորապէս Պուհս Խայատուր Միսաֆեանի վրայ: Կը ծախուի Կ. Պոլիսի բոլոր գրավաճառներուն քով: Մեծ ծաքանակ (30 հատէ աւելի) կանխավճար գնողներուն համար կ'ըլլայ 25% զեղչ: Գրել հեղինակին հասցէին՝ Կ. Պոլիս, Զաքմաքճըլար, Պալենց ու Զարդարեան գրատուններըը:

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՈՒՅ ՆՈՍԱԿՐԻԱՑ

Վարժարանս իր 20րդ Տարեշրջանին 7 շրջանաւարտներ ևս հանեց: 21րդ տարեշրջանը սկսաւ անցեալ Սեպտեմբեր 1ին:

Ուսանողի մը տարեկան թոշակն է (12) տաներկու Լիրա Օսմանեան, որուն կէսը կանխիկ վճարելի, միւս կէսն ալ Մարտ ամսոյ սկիզբը՝ նոյնպէս կանխիկ: Մի անդամի համար Վարժարանական մուտքի դրամ կ'առնուի (½) Լ. Օսմ.:

Վարժարանիս մէջ տոհմային կրթութեան հետ, կ'աւանդուին նաեւ՝ Ընդարձակ Կրօնագիտութիւն, Հայերէն, Օսմաներէն, Գաղղիերէն և Անգղիերէն լեզուները կանոնաւորապէս և խօսելավարժութեամբ: Բնական և Գումարական գիտութիւններ ընդարձակօրէն և գործնական կերպով, Եկեղեցական և ընդհ. պատմութիւնք, Դիմագրութիւն (սեւ գրիչ և խղանեղի), Իրաւագիտութիւն, Համարակալութիւն, այս ճիւղին մէջ մանաւանդ կարեւորութիւն ալ կը տրուի առեւտրական ծանօթութեանց աւանդման, և այլ ուսմունք ըստ վարժարանիս ծրագրին:

Վարժարանս ունի իննը ուսուցիչներ և վարիչ մը, որոնք և Գիչերօթիկ են, և ձեռնհաս՝ իրենց աւանդած ճիւղերուն մէջ:

Առողջապահութեան դասը կ'աւանդէ Վարժարանիս յատուկ բժիշկն՝ որ վկայեալ է Պէյրութի Ֆրանսական Վարժարանէն: — Շաբաթը երկու օր եւս մանաւանդապէս կ'այցելէ ուսանողաց առողջական վիճակը քննելու համար:

Վարժարանիս ծրագիրն՝ որուն մէջ մանրամասնուած է ամէն կանոններն ու պայմանները, ձրի կը ղրկուի փափաքողաց:

1907, Յուլիս 2, կեսարիա

ՏՐԴԱՑ ՆՊԱՍԿ. ՊԱԼԵԱՆ

Մ. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ ՄԱՌԱՆ

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ 1897

Կալսթա, Զիվէր Պէյ խան, թիւ 5

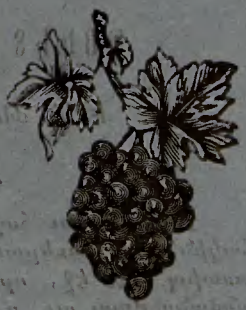

Գալթալի և ըրջականերէ բերուած խաղողներէ պատրաստած ենք անուրան գինիներ, Այթըն-Թաշլը, Քէչի-Մէհմէսիի, Միսխէթլի եւ Գառա-Զավուշլը։ Հին Գինիներ, նաեւ եկեղեցիներու համար «Բաժակցու անապակ գինի»։ Ամէն տեսակ քաղցրօղիներ (լիքէօռ), օղի, քոնեաք՝ գինիէ զտուած և մսուխքա՝ իզմիրէ բերուած։ Ունինք նաեւ չանչէ (ճիպրէ) պատրաստուած ընտիր քացախ, լինչպէս նաեւ տղնիւ գարեջուր։ Թէյի սիրահարներուն համար մասնաւոր ճիւղ մ՚ալ ունինք հոտաւէտ եւ քաղցրահամ զանազան թէյերու, որոնք ուղղակի Չինաստանէ բերուած են։ Հնդկաստանի, Ճավայի, Չինական եւ Սէյլանի տունէն տղնիւ տեսակները։ Յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին։

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ազգային, գրական եւ քաղաքական։— Բաժանորդագրութիւն տարեկան Կ. Պոլսոյ համար 80 ղրշ., վեցամսեայ 45 ղրշ., գաւառներու համար տարեկան 108 ղրշ., վեցամսեայ 60 ղրշ., օտար երկիրներու համար տարեկան 35 ֆր., վեցամսեայ 20 ֆր.։ Ձեռքէ վաճառուի՝ տասը փարա։ ԱՐԵՒԵԼՔ հրապարակ կ՚ելլէ ամէն օր, կէս օրին, խնամեալ բովանդակութեամբ, րնտիր յօդուածներով, թարմ լուրերով ու նորագոյն տեղեկութիւններով։ ԱՐԵՒԵԼՔ, իր վերակազմուած խմբագրութեամբ եւ իր կարող աշխատակիցներով, առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ տեղական հայ մամուլին մէջ։ Իր առաւելութիւններէն մէկն է ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ըլլալու հանգամանքը, որով իր րնթերցողներուն կը ներկայացնէ, պարբերաբար, Թանօթ Դէմքեր եւ երբեմն ալ տեսարաններ։ Ոչ նուազ կը գնահատուին իր մասնագիտական յօդուածները, եկեղեցական, կրօնական, տնտեսական-սեղանաւորական, երկրագործական, եւայլն, բաց ի գրական, բանասիրական գրուածքներէ, օրուան տեսութիւններէ, ևլն.։ ԱՐԵՒԵԼՔի վերաբերեալ ամէն գրութիւն ու բաժանորդագին պէտք է ուղղել Տէր և Տնօրէն Գարեգին Էֆ. Պօյաճեանի հասցէին, Ղալաթիա, Մահմուտիյէ Ճատտէսի, ուր հաստատուած են թերթին Տպարանն և Խմբագրատունը։